

کارگردانی تازه به داد «نامیرا» رسید

محمدحسین لطیفی جایگزین شهریار بحرانی در ساخت پروژه نامیرا شد

فرهنگ

۲۲ سال پس از نگارش نسخه ابتدایی رمان «نامیرا» توسط صادق کرمیار در حالی که زمزمه‌های آغاز ساخت فیلمی بر اساس این رمان از اوایل سال جاری به گوش می‌رسید و حتی در آبان ماه سال جاری خبر کلید خوردن این اثر به کارگردانی شهریار بحرانی تهیه‌کنندگی محسن علی‌اکبری نیز منتشر شد، خبرهای پیرامون این اثر حاکی از آن است که با گذشت دو ماه از آغاز فیلمبرداری این مجموعه، سازندگان آن تصمیم به تغییر کارگردان پروژه گرفته‌اند و بر این اساس محمدحسین لطیفی جایگزین شهریار بحرانی در ساخت این اثر شده‌است. در همین زمینه عنوان شده که تمامی تصاویر و راش‌های ضبط شده از این فیلم نیز به کارگردان تازه تحویل داده شده‌است تا درباره استفاده از آن تصمیم‌گیری کند.

با وجود اینکه تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار این اثر در این باره تاکنون اظهار نظری نداشته‌اند اما شنیده شده که فضای حاکم بر ساخت این فیلم توسط کارگردان سابق آن از ساختن و فضای حاکم بر رمان و فیلمنامه فاصله گرفته و به فضای برخی از آثار متاخر وی نزدیک شده و بر همین اساس تصمیم بر تغییر کارگردان اثر گرفته شده‌است.

این اتفاق پس از ماجراهای مرتبط با ساخت سریال «نارالله» توسط شهریار بحرانی که منجر به جلوگیری از پخش آن شد، دومین ناکامی و بن‌بست وی در ساخت اثری با مضمون عاشقانه به شمار می‌رود که البته در این نوبت به ساختن فکری حاکم بر ساخت اثر مرتبط بوده و به موضوعی مانند نمایش چهره معصومین (ع) که ماجراهای سریال «نارالله» را رقم زد، ارتباطی ندارد. رمان نامیرا اثری است که صادق کرمیار در سال ۱۳۸۰ آن را نوشت. داستان این رمان که در بیحوضه عاشقانه سال ۶۱ هجری می‌گذرد، روایت زندگی شخصی است با نام «عبدالله بن عمیر» و دست و پنجه نرم کردن او با تردیدها

گفت‌وگو با کارگردان مستند «آذربادگان»

اسرار تاریخی برای همیشه در آرشیوها نمی‌ماند

رسالتم قانع کردن مخاطب نیست

«آذربادگان» عنوان مستند سینمایی بلندی است که به‌عنوان یکی از محصولات سازمان اوج به بخش اصلی هفدهمین جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت راه یافته‌است. این مستند، پژوهشی تاریخی درباره شکل‌گیری فرقه دموکرات در آذربایجان ایران و تحولات پس از جنگ جهانی دوم در ایران است. حامد کلبجی کارگردانی این مستند به تهیه‌کنندگی مصطفی شوقی و گردآوری و نوشته‌است که همزمان با رونمایی از آن در جشنواره سینماحقیقت، در این گفت‌وگو به ارائه توضیحاتی درباره تجربه ساخت این مستند تاریخی پرداخت.

■ ■ ■

یکی از نکاتی که در مواجهه با مستند «آذربادگان» جلب توجه می‌کند، ساختن کاملاً لایسنس آن است که مبتنی بر صدای راوی روی تصاویر آرشیوی و در کنار آن

گفت‌وگویی روبه‌دورین کارشاسان است. چرا سر این ساختار رفتید؟

روایت یک مستند را طبیعتاً از هر نقطه‌ای می‌توان آغاز کرد اما در روایت‌های تاریخی، این روند کرونولوژیک، حائز اهمیت است، مهم است که به اتفاقات اشاره کنیم و نشان دهیم که اتفاقات بعد از آن اتفاق، چگونه رقم خورده‌است.

در چندین اثری که من بررسی کردم، حتی در پژوهش‌های مکتوب و کتاب‌هایی که در این زمینه منتشر شده‌است، همواره نقطه آغاز روایت جنگ جهانی دوم است؛ چراکه حادثه بزرگی که رقم می‌خورد، اشغال ایران توسط نیروهای متفقین در حین جنگ جهانی دوم است. نکته دیگر عدم وفاداری شوروی به پیمان سه‌جانبه‌ای است که در تهران به آن متعهد شده بود. شوروی این تعهد را نقض می‌کند و نیروهای ارتش سرخ را در کشور نگه می‌دارد. اشغالگری ارتش سرخ ادامه پیدا می‌کند و حتی شوروی تلاش می‌کند بخشی از ایران را جدا کند. مخاطب وقتی به تماشای روایت این مستند می‌نشیند متوجه می‌شود که مساله حاکمان وقت شوروی، تنها به دست آوردن امتیاز نفت شمال نبوده‌است. آنها اهداف جدی‌تری داشتند که یکی از آنها بحث تجزیه ایران بود.

درست است که موضوع اصلی مستند شما یک تحول تاریخی است اما به‌عنوان یک مستند ساز فکری کنید این مستند چه نسبتی با جامعه امروز دارد؟ فکری کنید ایرانیانی که امروز وضعیت پحیران یا بخش جدا شده آذربایجان از ایران را می‌بینند، چه نگاهی به سوره‌ای مانند سوره مستند شما دارند؟

ناچارم کمی بی‌پرده‌به‌این موضوع اشاره کنم که به قصد و بی‌تعمد، روایت

چارسو

اهالی شعر

درباره کتاب شفیعی کدکنی نظرمی‌دهند

۱۹ آذرماه گزارشی را با عنوان «نویسنده‌هایی که سید مهدی شجاعی نیستند» در روزنامه «فرهنگستان» منتشر کردیم و در این گزارش به کتاب‌هایی اشاره شد که پست‌سد ممیزی وزارت ارشاد می‌مانند. نامی هم از کتاب جدید شفیعی کدکنی آوردیم که دفتر ممیزی شده‌است. خبرگزاری ایرنا گفت‌وگویی با محمدعلی مرادیان، مدیرکل دفتر توسعه کتاب و کتابخوانی وزارت ارشاد داشته‌ست و در مورد این مجموعه شعر می‌گوید: «نکته‌ای راجع به کتاب نداریم؛ منتها کتاب دارد خواننده می‌شود. به چند نفر از اهالی شعر نیز کتاب را داده‌ام تا بخوانند و نظرشان را بیگویند. ان‌شاءالله درباره کتاب تصمیم‌گیری شود. به‌صورت کلی کتاب در فرآیند صدور مجوز است. ما تعبییری در گروه شعر داشتیم و به همین دلیل فرآیند صدور مجوز زمان‌بر شده‌است. فردا (سه‌شنبه، ۲۸ آذر) درباره این کتاب در جلسه شورای نظارت بر کتاب بزرگسالان تصمیم‌گیری می‌شود؛ برای این‌که نشان استاد شفیعی حفظ شود، هفته گذشته کتاب برای اعضای هیأت نظارت ارسال شده و آنها دارند کتاب را بررسی می‌کنند تا فردا درباره کتاب جمع‌بندی شود. درباره کتاب‌های ویژه نظریات نظارت را اخذ می‌کنیم تا کاراتقان بیشتری داشته باشد. سالانه ۱۲۰ هزار عنوان کتاب به اداره کتاب می‌آید، به خاطر همین سعی کردیم به فرآیند صدور مجوز سرعت‌بخشی کنیم اما رسیدن به یک توازن، زمان‌بر خواهد بود. در سه ماه مضوم در دفتر توسعه کتاب و کتابخوانی، با افزودن کارشناسان متبحر سعی کردیم کار صدور مجوز را سرعت ببخشیم.»

و دولتی‌ها برای پیوستن به سپاه یاران امام حسین (ع) یا رسیدن به وصال دختری است که پدرش از دوستانان عبدالله‌است. کرمیار این کتاب را در سال پرآشوب ۱۳۸۸ برای نخستین‌بار منتشر کرد و به دلیل موضوع خاص این داستان بلافاصله مورد اقبال عمومی و حتی در همان سال مورد تجلیل رهبر انقلاب اسلامی نیز قرار گرفت. کتاب در فاصله سال‌های گذشته بر آن بیش از ۴۰ نوبت تجدید چاپ شده و شمارگانی بیش از ۱۳۰ هزار نسخه را به خود دیده‌است.

این کتاب برای نخستین‌بار و در سال‌های ابتدایی دهه ۹۰ از سوی صادق کرمیار که در حافظه مخاطبانش با سریال «دلشین» «خاطرات مرد ناتمام» و نیز نویسندگی و کارگردانی فیلم‌های بلند سینمایی تلویزیونی همانند «زیارت» شناخته شده‌است، در دست ساخت قرار گرفت ولی کمی بعد وی در اواخر سال ۱۳۹۷ اعلام کرد که به دلیل نبود منابع مالی از ساخت این اثر منصرف شده‌است. این اتفاق در حالی بود که کرمیار چندین قبل از موافقت سازمان صداوسیما با ساخت این اثر خبر داده بود.

پس از این ماجرا تا سال گذشته خبری از ساخت این اثر نبود تا اینکه بار دیگر اعلام شد شهریار بحرانی، سازنده فیلم‌هایی چون «ملک سلیمان» و «مریم مقدس» با تهیه‌کنندگی محسن علی‌اکبری که در کارنامه کاری خود تهیه فیلم روز واقعه را داراست، فیلم را بسازند. در مقطعی نیز از نام داوود میرباقری به عنوان نویسنده فیلمنامه این اثر نام برده شده‌است. با این‌همه این سریال این روزها با محمدحسین لطیفی راه به جلو می‌برد؛ فیلمسازی که در کارنامه کار خود در این ژانر تنها ساخت سریال نردبان آسمان را دارد و دل‌مشغولی‌های اخیر وی نیز در ژانرهای دیگر سینمایی بوده‌است که آخرین آن فیلم سینمایی غریب بود که در جشنواره فیلم فجر سال گذشته رونمایی شد.

سال‌ها روی این موضوع کار پژوهشی کرده بود، کمک بسیار زیادی به ما کرد. فیلمخانه ملی ایران هم کمک زیادی به ما کرد و تلاش داشتند همه آرشیوهایی که در اختیار دارند را به ما بدهند. از طرفی در چند سال اخیر مستندی از سوی یکی از شبکه‌های خارجی درباره این موضوع ساخته شد، که منابع آرشیوی بسیار خوبی هم داشت. شخصاً اینترنت را بسیار جست‌وجو کردم تا توانستم نسخه‌ای با کیفیت از مستند «آن سوی ارس» را به دست بیاورم. مستندی که یک فیلم پروپاگاندا و تبلیغاتی درباره فرقه دموکرات آذربایجان بود. تدوین این مستند یک سال بعد از سقوط فرقه تمام شده‌است و تا جایی که جست‌وجو کردم، این فیلم توسط یکی از دستیاران ژینگاورتف به‌عنوان یکی از فیلمسازان مطرح روسیه، ساخته شده‌است. آنها دستگاه تبلیغاتی قدرتمندی برای فرقه ایجاد کرده بودند که در مستند هم به آن اشاره کرده‌ام. برای خود من خیلی این موضوع جالب بود که آنها توانمندترین و مستعدترین فیلمسازان خود را پای کار آورده بودند. آنها را به ایران فرستاده بودند تا اهداف تبلیغاتی‌شان را پیش ببرند. مستند «آذربادگان» نسبت به همه مستندها و منابع آرشیوی موجود، کیفیتی بسیار بالاتر دارد و امیدواریم که این کیفیت در جشنواره سینماحقیقت دیده شود.

برای حفظ بی‌طرفی در روایت، آیا سراغ منابع خارجی به‌خصوص منابع مرتبط با روایت کشور آذربایجان هم رفتید؟

طبیعتاً ما به آن منابع دسترسی مستقیم نداشتیم و این دسترسی مستلزم سفر بود که امکان‌ش را نداشتیم. در عین حال در مسیر پژوهش، تلاش کردیم همه مدارک و مواضع را مدنظر داشته باشیم. به‌خصوص مدارک مرتبط با نقش استالین در شکل‌گیری فرقه که مربوط به اسناد محرمانه بود و بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در دسترس پژوهشگران قرار گرفت. در همین اسناد گفته می‌شود که استالین چقدر در این وقایع نقش داشته‌است. همه این موارد را در مسیر پژوهش مدنظر داشتیم چراکه هر یک از این اسناد و مدارک حکم چراغ راه را برای ما داشته‌است.

از این منظر فکری می‌کنید مخاطب مستند شما می‌تواند مخاطب بین‌المللی هم باشد یا باید آن را مستندی با کارکرد داخلی دانست؟

به‌عنوان یک فیلمساز تمام تلاشم را کرده‌ام تا وقایع را به‌صورت چندصدایی و

چند طرح به نسیم دادم می‌گویند پول نداریم!

محمد مسلمی، مجری برنامه «فیتیه‌ای‌ها» در گفت‌وگو با تسنیم درباره شاخصه‌ها از راه نیتفادن پروژه «دوقلوها» و جدی گرفتن برنامه‌های کودک توسط رسانه ملی گفت: «الان دیگر تلویزیون در ارتباط با کودک و برنامه‌های کودک آن کارهای پرچایه‌ب‌گذشته‌اش را انجام نمی‌دهد. دو سالی است حتی دکور سریال «دوقلوها» را نصب کرده‌ام اما کار شروع نشد؛ چراکه همواره حواله ما را به این اسپانسر و آن اسپانسر می‌دادند. در صورتی که کار کودک را باید تلویزیون خودش مورد حمایت قرار دهد. من دغدغه دارم که تلویزیون ما آن قدر باید برنامه‌های خوب کودکانه نشان دهد که بچه‌ها به سراغ خوراکی‌هایی که از گوشی تلفن همراه و ماهواره بیرون می‌آیند نروند. خوراکی‌های آلوده‌ای که آسیب‌های جدی برای بچه‌ها دارد به لحاظ روحی و روانی آنها را درگیر می‌کند. فضای مجازی مملو از دروغ‌است و بلوغ زودرس ایجاد می‌کند. اگر به سال‌های گذشته برگردیم می‌بینیم تولیدات نمایشی و عروسکی و فیلم‌هایی که برای مخاطب کودک و نوجوان ساخته می‌شد آن موقع بیشتر بود و الان به گونه‌ای می‌توان گفت این آمارها به صفر رسیده‌است. من بارها مصاحبه‌هایی را از مدیران تلویزیون دیده‌ام که گفته‌اند در رسانه ملی به روی هنرمندان باز است، اما ما دو سال است در «ایران مال» دکور زده‌ام تا فاصل جدید «دوقلوها» را آغاز کنیم ولی گفته‌اند مشکل اسپانسر و حامی مالی است. چند برنامه و طرح به شبکه نسیم داده‌ام اما گفته‌اند پول نداریم.»

در قالب کنار هم قرار دادن اسناد تصویری، تبدیل به روایتی کنم که مخاطبان خارج از کشور، به‌خصوص ساکنان آذربایجان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند. لاف‌ل می‌خواستیم این مخاطبان هم بتوانند از طریق این مستند، اطلاعات بیشتری را درباره این موضوع به دست بیاورند و به همین دلیل فکر می‌کنم این مستند می‌تواند مخاطب بین‌المللی هم داشته باشد. به‌خصوص در منطقه قفقاز.

فکری می‌کنید این مخاطب بین‌المللی با تماشای مستند شما به مرحله افغان می‌رسد؟ فیلمساز هیچ‌گاه رسالت قانع کردن مخاطبانش را ندارد. در عین حال تمام تلاش خودمان را کرده‌ام که نگرش مخاطب را نسبت به این موضوع روشن کنیم. حرف اصلی این است که هم‌کاری با قوای بیگانه در مقطع اشغالگری آنها آینده خوبی را برای فرقه دموکرات رقم نزد و این یک واقعیت تاریخی است. اگر بخواهم پاسخ صریحی به سوال شما بدهم، می‌گویم این مستند مسائل و ابهاماتی که در مستند «نجات آذربایجان» از محصولات شبکه منوتو مطرح شده بود را به‌صورت گسترده‌تر و عمیق‌تر بررسی کرده‌است. آنها یک جاذبه درباره نقش محمدرضا پهلوی صحبت می‌کنند و کمتر به نقش مردم منطقه در تحولات اشاره می‌کنند. مستند ما اما تلاش دارد حرف‌هایی را در این زمینه مطرح کند که در نمونه‌های قبلی کمتر گفته شده یا ناکفته مانده‌است. تا امروز مستندهای معدودی درباره این موضوع کار شده‌است که نزدیک‌ترین و تازه‌ترین آنها همین مستند شبکه منوتو بوده‌است. مستند ما تلاش کرده‌است در روایت خود به جنبه‌های دیگر این موضوع هم بپردازد و ابعاد تازه‌ای را مورد بررسی قرار دهد.

از نگاه خودتان مستند «آذربادگان» بیشتر یک مستند سیاسی است یا یک مستند تاریخی؟

من این مستند را یک مستند تاریخی می‌دانم. در عین‌اینکه معتقدم وقایع تاریخی حتی اگر بیش از ۷۰ سال از آنها گذشته باشد، سرنجام روزی مورد پژوهش قرار می‌گیرند. اسرار محرمانه هرگز برای همیشه در آرشیوها باقی نمی‌ماند و بالاخره در مقطعی وقایع‌ها هویدا می‌شود. نقش آدم‌ها در تغییر سرنوشت مردم یک کشور بالاخره هویدا می‌شود. کم‌اینکه بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی اسناد افشاشد که اگر فاش نمی‌شد، ما اجرای نقش مستقیم استالین در این وقایع برای همیشه در هاله‌ای از ابهام باقی می‌ماند. از این منظر در حوزه تاریخ هم ماه هیچ‌گاه برای همیشه پشت اینرمی‌ماند و حقایق بالاخره روزی عیان می‌شود.

سریال شبکه نمایش خانگی پذیرفته شده برای پخش از صداوسیما نداریم

سعید مقیسه، رئیس ساترا در گفت‌وگویی با تسنیم درباره شاخصه‌ها و ویژگی‌های سریال‌های شبکه نمایش خانگی برای پخش از تلویزیون گفت: «ضوابط و مقررات محتوایی ساترا که در مسایات اعلام شده ملاک عمل برای انتخاب محتواست. نمی‌توان به‌صورت خاص گفت محتوایی که فلان داستان را دارد؛ ما آنجا گفتیم از نظر شاخصه‌های سلامت محتوا که خیلی حائز اهمیت است. سریال‌هایی مطرح شد که مورد بررسی قرار بگیرند اما هنوز سریالی نداریم که سازمان صداوسیما پذیرفته باشد همه آنها را پخش کند. اولاً همه سریال‌ها هم کاندید نیستند چون باید پخش خصوصی که تولیدکننده این آثار است خودش بخواهد این اتفاق بیفتد. سریال‌هایی را که معرفی کرده‌ام در حال بررسی‌اند اما یک سریال با رویکرد نمایش خانگی تولید شده و اینکه در صداوسیما قابل پخش باشد نیازمند بررسی هم از نظر حقوقی و هم محتوایی است. تا به حال مصوبه‌ای نداریم که اعلام کنند فلان سریال از تلویزیون پخش شود اما فرآیند برقرار است. در صداوسیما آنچنان که ریاست سازمان اعلام کردند در مشارکت تولید مشکلی نداریم، به غیر از آنکه سریالی در چارچوب رسانه ملی باشد پخش شود. کم‌اینکه برخی از نویسندگان و طراحان طرحی را ارائه می‌کنند اول لروما به سکو نمی‌برند و بعد مجوز می‌گیرند و تصمیم می‌گیرند به صداوسیما ببرند. برخی هم تصمیم می‌گیرند کار مشترک بسازند.»